

«Suenters Gion Barlac eran ei disai»

Reediziun dil classicher romontsch Gion Barlac da Theo Candinas

DA SUSI ROTHMUND / ANR

■ Cun sias «Historias da Gion Barlac» ha igl autur Theo Candinas procurau il 1975 per disuorden en Surselva. El ha rut tabus e ballucau buca strusch vid las structuradas moralas da sia generaziun. Ussa ha la Casa Editura Rumantscha reedi quell'ovra d'alta qualitat litterara. Per far sco-sauda gest en quater versiuns: sursilvan e sudestg e per leger e tedlar. Suenters ch'il Tschespet numera 48 cun las «Historias da Gion Barlac» ei cumparius avon 37 onns ha igl autur Theo Candinas stuiu vegnir a frida cun reacziuns ualti anetgas. El era staus igl emprem autur romontsch che era selubius da scriber da caussas che schabegiavan plitost el tschelau e dallas qualas ei vegneva buca discurren. Aschia per exempel dil far pops, ni plitost dil far l'amur senza far pops. Sco el ha relatau a caschun dalla prelecziun dalla gievgia vargada a Sumvitg havevi el insumma buca quintau cun in tal eco. «Quellas historias hai jeu scret innocentamein», seregorda el e las reacziuns che eran vegnidas da lezzas uras sco ord la pistola ha el mai emblidau. Igl emprem hagi ei dau reprimandas ella «Gasetta Romontscha» neu dalla claustra e dalla politica, oravontut ils mistrals erien sresenti. «Probabel sesentevan ei obligai da dar perdetga ch'ei seigien buns catolics», ha Theo Candinas manegiau cun in surrir. Ladinamein era Gion Barlac daventaus in tema omnipresent

Theo Candinas durant la prelecziun da «Gion Barlac» en l'Ustria dalla Staziun a Sumvitg.

FOTO S. ROTHMUND

allas measas rodundas ed era ils mieds da massa naziunals sefatschentavan pruamein cul revoluzzer sursilvan. «All'entschatta sundel jeu sevilentaus empau e savevel nuota propi sche quei seigi da rir ni da bargir», seregorda igl autur che ha contonschiu la biala vegliadetgna dad 83 onns, scriva aunc adina novas ovras ed ei spir ideas. Cun Gion Barlac hagi el bein rut tabus mo, suenter hagi el aunc scret rauba cun dapl sal e peiver senza ch'ei havessi dau talas reacziuns: «Suenters Gion Barlac eran ei disai.»

In classicher romontsch

La reediziun entras la Casa Editura Rumantscha vegn buc a better talas undas sco l'emprema ediziun che ei stada exhausta ualti spert aschia che la secunda ediziun dil Tschespet numera 48 era vegnida stampada. Tuts levon gie saver da tgei «purgarias» ch'ei setracti tier las Historias da Gion Barlac. Sco Anita Capaul, la menadra dalla Casa Editura Rumantscha, ha declarau, eis ei ina incumbensa da quella d'edir classichers romontschs exhausts. Dapi treis onns eri Gion Barlac sin quella gliesta. La reediziun cuntegn

las renomadas historias da Gion Barlac en sursilvan e gest dasperas en tudestg. Alla fin suonda in epilod dad *Iso Camartin*. Il cudisch dat ei era ella versiun auditiva culs acturs *David Flepp* e *Gian Ruff* che prelegian las historias. «Ussa san ils lecturs mirar pli distanziau sin quell'ovra che perschuada cun siu stil e cun in lungatg precis e pregnant. Gion Barlac ei ina figura ella quala mintgin sa sesanflar aunc ozildi», ei Anita Capaul perschuadida. Denter il publicum dalla gievgia sera sesanflava era igl anteriur mistral dalla Cadi *Martin Quinter*. El ei daventaus mistral per onns suenter ils scandals da Gion Barlac, seregorda denton aunc exact dil temps cu quei cudisch era cumparius e dallas reacziuns e discussiuns ch'eran succedidas. Era Martin Quinter haveva cumprau il cudisch e legiu el: «Jeu hai schazegiau tut, il lungatg, mo era l'aviartadad digl autur», ha igl anteriur mistral declarau. Sin la damonda tgei temas che fussien oz aschi brisants ch'ei pudessien better talas undas ha el manegiau suenter studiar in mumenet: «Moh, forsia fuss ei da scriber aviert quei che pertucca il tema asilants.»

«Vala strusch ina pipa tubac»

Isidor Winzap, in vegl amitg da Theo Candinas, ha prelegiu in schatg dallas empremas brevs da lecturs che eran cumparidas il 1975 en la «Gasetta Romontscha» e ch'eran stadas sulet l'entschatta d'ina entira lavina da criticas. Aschia haveva pader Ambros scret: «Theo Candinas: Las Historias da Gion Barlac – sa

malgrad sia biala fuorma externa e litterara buca cuntentar... dal carstgaun ano. Bein eisi necessari de demasclar la societad moderna, de batter per pli bia sincestad era en nos cercels sursilvans e de metter il det ella plaga. Mo tgei far encunter la plaga? Gliez interessescha il carstgaun. Ils gronds scribents Reihold Schneider, François Mauriac, Graham Greene descrivan era las fleivleziuns dil mund e renunzian da scriber litteratura 'edificonta', mo lain tarlischar davostier ina gronda speranza humana e surtut cristiana. La glisch de quella speranza maunca el Tschespet 48.» Giosch Dietrich (mistral) haveva scret: «Tochen ussa fuv'ei 47 members. Tuts han fatg honur alla numerusa e respectada famiglia. Enqualin fuva pli satels e falometers, auters pli robusts ed activs. En lur vestgiu – baul clar – e baul stgirverd (verd ei la color della speranza!) fan els stupenta parada. Ed ussa, dacuort ei il 48avel member da quella respectada famiglia vegnius sil mund. El vegni si da Cuera e pari d'ir atgnas vias. In dils prominents da quella famiglia dess probabel il suadont pareiri: Il vestgiu (lungatg) ei buns. Mo il coc (cuntegn) vala strusch ina pipa tubac. Ed enzacons dils pli respectai stessen forsia perfin per stuschar quei cratsch ord casa e fierer el dallas plauncas giu. Els sches-sen probabel: Pli bugen negins pli, che da quels da tala urdadira! Ed els anflassen franc in bien resun tier amitgs e parents.»

Theo Candinas: «Gion Barlac», 216 paginas per 28 francs. Cudisch auditiv, ca. 300 minutas, sis discs cumpacts per 28 francs.

reclama

CIDVICO Y&R

Womit lässt sich Rauchlachs kombinieren?

Expertenmeinungen hören und mitdiskutieren auf www.selection.migros.ch

MIGROS Sélection

Über die Zubereitung lässt sich streiten, aber nicht über die Qualität.

MIGROS
Ein M besser.